

Če je bil že doslej narodni boj v Avstriji predvsem političen boj, ki je koruptivno posegal v vso državno upravo, je jasno dovolj, da bi bila narodna avtonomija, ki bi slonela na osebni samoodločbi, plen političkih bojev, v katerih zmaguje gospodarsko jačji. Germanizatorične tendence bi dobile novo, silnejšo hrano in usoda koroških Slovencev bi se razpotegnila do morja in Kulpe. Sicer pa resni socijologi dvomijo, da bi se avstrijski narodnostni problem dal rešiti po Rennerjevem vzorcu. Prvi sedaj živečih marksistov, Karl Kautsky, pravi: *Kein Zweifel, ein Österreich, nach Rennerschem Muster eingerichtet, wäre ein ebenso lachendes Gemeinwesen wie ein Fouriersches Phalanstère (Die Vereinigten Staaten Mitteleuropas, Stuttgart 1916).*

Pri zamotanih avstrijskih razmerah teritorialna oddelitev ni lahka. Brošura se obširno bavi s tem problemom, ki je posebno na Koroškem in Štajerskem težak. Načela nam poda, ne izpove pa našega socijološko-pravnega principa. Škoda, da ne nudi več statistične snovi, da ne razloži učinkov socijalnega razvoja in prezre udarce, ki nam jih je v narodnem pogledu zadal kapitalistično-gospodarski razvoj v industrijskih deželah, kakor sta Koroška in Štajerska. Germanizatorična državna in deželna uprava bi se nikoli ne mogla ponašati s takimi kolosalnimi uspehi, da je ni podprl razmah nemškega kapitalizma. Tujerodna industrija, ki se je razpredla po naši zemlji, je našo narodno-gospodarsko strukturo docela preobrazila. Otočki z nemško industrijo, z nemškimi izučeni delavci, uradniki in trgovci so se naglo razmnožili, udarili so svoj narodni pečat doslej slovenskemu okraju. Slovenski okoličani so se v tujčevi službi podredili tuji kulturi. Ne zgolj gmotno, tudi narodno in kulturno jih je podjarmil tuji mož — kapitalist. Statistika, ki je v Avstriji poznala zgolj občevalni jezik, ki se je ravnal po lastniku nove produkcije, je v nekaj desetletjih z lahkoto spremenila slovenske okraje v nemške. Ta razdiralni proces, ki ga je državna uprava pospeševala z vsemi svojimi mnogostranskimi sredstvi, je imel velike uspehe, občutno nam je rezal v narodno telo, po naši grudi je povlekel tenko plast tuje industrijske kulture. Zato pri svojih teritorialnih zahtevah ne moremo sprejeti rezultatov uradnih statistik, potvore dejanstvenosti, temveč moramo na drugačen način ugotoviti dejanski položaj. V vseh primerih se moramo načelno izreči za prirodno pravo. Historično pravo moramo načelno zavreči; v njem vidimo zgolj krivice, ki so se nam delile in se nam še vedno dele.

Brošura ugotavlja naslednja načela za delitev teritorija: Po kmetih odloča narodna pripadnost produktivnih stanov, torej predvsem delavstva in kmetiškega ljudstva. Izvzeti je uradnike, posredovalne poklice in parasite. Maso je treba opuziti umetne in prisiljene navlake; opuzena bo sama pokazala, kam spada. Glede mest in trgov pade odločitev po okraju, kateremu so upravno, gospodarsko, kulturno središče. Od vse statistike je upoštevati zgolj starejšo, zlasti Czoernigovo iz let 1844. in 1857.

Pripomniti je, da geografične težkoče, v kolikor prihajajo v poštev, v brošuri niso omenjene. Vsekakor pa je brošura važen dokument naše dobe in želeli bi bilo, da bi ji sledilo še več aktualnih spisov v slovenščini, ker je naš knjižni trg v tem pogledu skoraj prazen. Zato, da bi zbudile širše ljudske plasti in jih dovedle do globljega razmišljanja.

Abditus.

Gustave Flaubert, Tri povesti. Poslovenil Oton Župančič. Izdala in založila „Omladina“. V Ljubljani 1917. Str. 146. — Flaubert sodi med romantično in na-

turalistično strujo. Po svoji vzgoji in predsodkih se je štel k prvi, bil je žejen in željen čudnih, eksotičnih stvari, zato njegova mržnja do meščana in običajne morale; pri romantikih (Hugo) si je razvil smisel za barvo in obliko, pri zgolj-umetnikih (Gautier) se navzel stremljenja po vzorni ter vestni tehniki izvršitve. Poglej posnetek njegovega rokopisa: pravcati tohuboju poprav in opiljenih poprav. Izbira primerne prilastka mu žene mrzel znoj na čelo, strah ga je nedolžnega zeva, boji se trde soglasniške skupine; premeta ter nagneta besede, dokler ga ne zadovolji stavkova zvočna ubranost.

Druga plat njegove umetniške duše se javlja v zavestni volji, krotiti lastno domišljijo, opazovati ter izražati bolj prirodo izven svojega jaza nego svoje občutje. Kolikor se je pač trudil, izločiti sebe iz del, biti objektivni in neobčuten napram lastnim stvarom — popolnoma se mu ni posrečilo zatajiti svojih teženj in težav. Poznavalci odkrivajo pri razkrajanju njegovih spisov vedno kaj osebnih Flaubertovih zamisli, seve skrbno zamotanih.

Predlani je izšel uspeli Levstikov prevod „Gospe Bovarijeve“ z jedrovitim predgovorom. Liki kakor g. Homais so tako splošno znani, da srečujemo po književnosti že njegove potomce: surhomais, ki cika smešno na surhomme . . . Letos smo dobili „Tri povesti“. Čitale in čule so se omalovažujoče sodbe o „Preprostem srcu“. Pri tem pa je pokojni Matoš smatral glavno junakinjo za eno najbolj pozitivnih oseb pri Flaubertu, ni-li res, Župančič? Dekla Felicita ki služi na deželi, je sama dobroti in uslužnosti. Neznatna so dejanja, snov skromna, na okoren in ahoten način se razodevajo čustva protagonistke, toda nekaj genljivega in gorkega nas obhaja ob tej preproščini. Neizobražena sirota méni, da bi utegnila na zemljevidu videti hišo svojega nečaka v Ameriki. Ko jo vse zapusti, se nje ljubezen oklene nagačene papige! Ostali zgodbi spadata med drzne poskuse, oživiti minole šege in daljne duhove. „Legenda“ govori čudovito enostavno, kako je sv. Julijan, ki je bil izmlada silovit in okrutni lovec, nevede umoril rodne starše in delal nato hudo pokoro. Prav poseben čar leži v teh vrsticah, bodisi da pisatelj predstavlja fantastične prizore v gozdu ali tajnostni prihod gobavca. Vseskozi čutiš spricho rezne kipnosti veliko umetniško silo. „Herodijada“ — poznani dogodek o obglavljenem Janezu Krstniku — je navdahnila že več kot enega. Mallarmé je n. pr. simboliziral v tej ženi, zaničevani po svojem soprogu Antipi, usodo nepriznanega pesnika, G. Rocco jo vzel za pretvezo razbrzdanemu slikanju jutrovih zmot in zablod, Flaubert je v nji pokazal znova svojo zgodovinsko naobrazbo in estetski čut.

Iz Župančičevih prevodov se vedno česa naučiš. Rad bi pogrešal le hibi zgodb in družb (nam. zgođeb, družeb).

Ant. Debeljak.

Luis Coloma: Boy. Roman. Iz španskega prevel A. Kalan. V Ljubljani, 1917. Založila „Katoliška bukvarna“. Str. 269. — Predlanskim umrli jezuit nam je predstavljen že v treh najbolj slovečih svojih delih. „Malenkostim“ in „Janezu Nevolji“ se pridružuje gorenji roman, katerega snov je zajeta iz l. 1869, ko so se Izabelini in Karlisti po revoluciji zbirali ter nastavljali zanko, da bi si naribarili v svoje mreže političnih veljakov brez službe. Zgodbo nam pripoveduje od kraja do konca mladi markiz Burunda, ki je najožji prijatelj glavnemu junaku grofu Bazi, najstarejšemu sinu vojvode Jecle. „Čuden značaj tega človeka: veliko, čuteče srce v prsih se trudi, da skriva najplemenitejše nagibe, in jasna glava, ki dela na to, da ga imajo za lahkomiselnega, površnega boya (dečka)! . . .“ Boyeva mačeha spletkari, hoče razdediniti pastorka in vsiliti svoja sinova za dediča po bolehnem možu, ki ga drži doma v kletki ter mu zataji vsa prvorojenčeva pisma. Po nje zvitem kovarstvu je